

ks. Jerzy Adamczyk
Wyższe Seminarium Duchowne w Radomiu

Poradnie małżeńsko-rodzinne w diecezji w aspekcie kanoniczno-duszpasterskim

Wstęp

Potrzeba i uzasadnienie katolickiego poradnictwa małżeńskiego i rodzinnego¹, którego zadaniem jest przygotowanie do sakramentu małżeństwa i pomoc w rozwiązywaniu trudnych problemów życia rodzinnego, wynika z prawdy, że „Kościół jest Nauczycielem i Matką”² i „towarzyszy rodzinie na jej drogach”³.

¹ Obok poradnictwa małżeńsko-rodzinnego organizowanego przez Kościół, funkcjonuje poradnictwo małżeńsko-rodzinne świeckie, prowadzone przez instytucje państwowe lub jednostki samorządowe, którego celem jest udzielanie pomocy prawnej, psychologicznej, pedagogicznej, medycznej itp. małżonkom i rodzicom przeżywającym trudności przy użyciu m.in. technik terapeutycznych. Por. A. SKRECZKO, *Katolickie poradnictwo małżeńskie i rodzinne*, w: R. KAMIŃSKI, W. PRZYGODA, M. FIAŁKOWSKI (red.), *Leksykon teologii pastoralnej* Lublin 2006, s. 358. We Włoszech są to *consultori familiari pubblici*, rodzaj ośrodka zdrowia, który służy zainteresowanym fachową pomocą wielu ekspertów. Owa pomoc nie opiera się jednak na doktrynie chrześcijańskiej i zasadach duszpasterskich, a niekiedy jest z nią sprzeczna (popieranie aborcji, czy antykoncepcji). Przedmiotem niniejszego artykułu będzie wyłącznie katolickie poradnictwo małżeńsko-rodzinne.

² PAULUS PP. VI, *Litterae encyclicae Humanae vitae*, 25 VII 1968, nr 19, AAS 60 (1968), s. 481-503; tekst polski: PAWEŁ VI, *Encyklika Humanae vitae*, Wrocław 1994.

³ IOANNES PAULUS PP. II, *Adhortatio apostolica postsynodalis Familiaris consortio*, 22 XI 1981, nr 65, AAS 74 (1982), s. 81-191; tekst polski: *Adhortacja apostolska Ojca Świętego Jana Pawła II Familiaris consortio do biskupów, kapłanów i wiernych*

Dokumenty Kościoła współczesnego wiele miejsca poświęcają poradnictwu małżeńsko-rodzinnemu szczególnie w związku z nauczaniem na temat przygotowania do małżeństwa, odpowiedzialnego rodzicielstwa i zasad etyki życia małżeńskiego. Adhortacja apostołska Jana Pawła II *Familiaris consortio* przypomina, że „wiele pomóc mogą rodzinom ci specjaliści świeccy (lekarze, prawnicy, psychologowie, pracownicy społeczni, doradcy, itp.), którzy czy to indywidualnie, czy w różnych stowarzyszeniach lub akcjach służą im poprzez naświetlanie spraw, radę, wskazywanie kierunku, oparcie”⁴.

Katolickie poradnictwo małżeńsko-rodzinne, będące ważnym działem duszpasterstwa rodzin, jest profesjonalną działalnością prowadzoną przez katolickie poradnie rodzinne, której celem jest udzielanie przez specjalistów z różnych dziedzin szeroko rozumianej pomocy i wsparcia narzeczonemu, małżonkom i rodzinie. Od poradnictwa małżeńsko-rodzinnego prowadzonego przez instytucje państwowe lub samorządowe (poradnictwo świeckie) różni się ono celami i metodami, które określa doktryna katolicka oraz normy i zasady duszpasterskie⁵.

Kwestia przygotowania nupturientów do małżeństwa i pomoc tym, którzy zawarli małżeństwo i tworzą rodzinę, jest przedmiotem zainteresowania prawodawców kościelnych, ma więc wymiar prawny, a zarazem duszpasterski. Wspomniana działalność Kościoła na rzecz

całego Kościoła katolickiego o zadaniach rodziny chrześcijańskiej w świecie współczesnym, Częstochowa 1988, (odtąd: FC).

⁴ FC, nr 75. „Pracownicy poradnictwa małżeńskiego i rodzinnego, którzy pełnią właściwą sobie misję doradzania i prewencji [...] oddają cenną przysługę wszystkim rodzinom, pomagając im na nowo odkryć sens życia i miłości [...] służąc rodzicemu się życiu, i dzięki ich działalności [...] matki znajdujące się w trudnym położeniu odzyskują poczucie sensu i motywację oraz znajdują potrzebną pomoc i oparcie w przezwyciężaniu problemów i lęków, związanych z przyjęciem poczętego, czy nowo narodzonego dziecka”. IOANNES PAULUS PP. II, Litterae encyclicae *Evangelium vitae*, 25 III 1995, nr 88, AAS 87 (1995), s. 401-522; tekst polski: JAN PAWEŁ II, Encyklika *Evangelium vitae*, Poznań 1995.

⁵ Por. A. SKREZKO, *Katolickie poradnictwo małżeńskie i rodzinne*, art. cyt., s. 358; por. W. SZEWCZYK, *Poradnictwo małżeńskie i rodzinne*, w: E. OZOROWSKI (red.), *Słownik małżeństwa i rodziny*, Warszawa 1999, s. 343.

małżeństwa i rodziny jasno ukazuje niesłuszność twierdzenia, jakoby między duszpasterstwem a prawem kanonicznym zachodziła dycho-
tomia, albowiem nie ma czynności ani działań w przygotowaniu do
małżeństwa i wspierania rodzin, które byłyby tylko duszpasterskie
albo wyłącznie prawne. Wspomniane czynności i działania tworzą
jedną rzeczywistość, choć mającą podwójne nachylenie albo wymiar:
duszpasterski i prawny⁶.

Kodeks Prawa Kanonicznego z 1983 r. w kan. 1063 nr 1-4 obowią-
zek przygotowania kandydatów do małżeństwa (oraz wspierania
małżonków w wypełnianiu ich zadań) nakłada na całą wspólnotę
kościelną, do której w sensie bezpośrednim, jak zauważa R. Sztynch-
miller, należą duszpasterze, poradnie rodzinne, grupy i stowarzyszenia
rodzin, rówieśnicy narzeczonych i ich rodziny, katecheci, nauczyciele,
a w sensie dalszym także takie instytucje, jak organa władzy samo-
rządowej i państwowej, wyższe uczelnie, zwłaszcza katolickie, a także
wydawnictwa, radio i telewizja⁷. Ordynariusz miejsca ma troszczyć
się o właściwe organizowanie tego rodzaju pomocy małżeństwom
i rodzinom, po wysłuchaniu także, gdy się to wyda pożyteczne, zdania
mężczyzn i kobiet odznaczających się doświadczeniem i biegłością⁸.

Choć Kodeks nie wspomina wyraźnie o poradnictwie rodzin-
nym, to w przytoczonych normach można dopatrzeć się konieczno-
ści istnienia tego typu instytucji⁹. Prawodawca jednak zasadniczo

⁶ Por. L. GARCÍA, *La funcion del parroco en la preparacion del matrimonio*, *Ius canonicum* 29 (1989), s. 527.

⁷ Por. R. SZTYCHMILER, *Odpowiedzialność za przygotowanie do wypełniania obowiązków małżeńskich i rodzinnych*, *Studia Warmińskie* 32 (1995), s. 202; zob. J. KRZYWDA, *Obowiązek wspólnej troski o stan małżeństwa i rodziny według wymogów kan. 1063 KPK*, *Ius Matrimoniale* 4 (1999), s. 144-145.

⁸ Por. KPK, kan. 1064. Biskup diecezjalny ma prawo wydać normy dotyczące się katechizacji przedmałżeńskiej oraz tej przeznaczonej dla żyjących w małżeństwie. CONGREGATIO PRO EPISCOPIS, CONGREGATIO PRO GENTIUM EVANGELIZATIONE, *Instructio De Synodis dioecesanis agendis*, 19 III 1997, AAS 89 (1997), s. 706-721. *Additamentum ad instructionem de synodis dioecesanis agendis. Pastoralia munia quae Codex Iuris Canonici concredit legum ferendarum potestati Episcopi dioecesani*, I, nr 3, AAS 89 (1997), s. 722-727.

⁹ Zob. także KPK, kan. 226 § 2, 529 § 1, 1136.

pozostawia dokładną regulację kwestii wymienionego poradnictwa prawu partykularnemu.

Powstaje w związku z tym pytanie. Skoro KPK przewiduje, ale nie wspomina wyraźnie o poradnictwie małżeńsko-rodzinnym, to jak winna wyglądać struktura tego typu działalności Kościoła w diecezji, jak reguluje tę kwestię prawo partykularne, co składa się na organizację poradnictwa w diecezji.

Zasygnalizowanym problemom zostanie poświęcony niniejszy artykuł, który będzie się koncentrował wokół następujących zagadnień: 1. Diecezjalna poradnia małżeńsko-rodzinna 2. Dekanalna (rejonowa, itp.) poradnia małżeńsko-rodzinna 3. Parafialna poradnia małżeńsko-rodzinna.

1. Diecezjalna poradnia małżeńsko-rodzinna

Katolicka poradnia rodzinna (KPR) jest instytucją grupującą specjalistów różnych dziedzin, służących pomocą rodzinie zgodnie z normami katolickiej etyki małżeńskiej oraz zasadami duszpasterstwa rodzin. W ścisłym znaczeniu KPR jest jednostką poradnictwa rodzicielskiego, przeznaczoną głównie dla nupturientów i małżonków w celu uczenia ich naturalnych metod planowania rodziny (zasadniczo poradnie parafialne lub dekanalne). W rozumieniu szerszym KPR jest jednostką poradnictwa rodzinnego, oferującego pomoc w różnych problemach, z którymi zmagają się rodziny na kolejnych etapach i w różnych dziedzinach życia rodzinnego (poradnictwo psychologiczne, pedagogiczne, prawne, medyczne, duszpasterskie). Takie poradnie, nazywane specjalistycznymi, tworzone są przez diecezje w mieście biskupim, a nawet, w zależności od potrzeb, w większych miastach diecezji¹⁰. Diecezjalna KPR należy do kategorii poradni specjalistycznych, aczkolwiek w zakres jej kompetencji wchodzi

¹⁰ Por. A. SKRECKO, *Katolicka poradnia rodzinna*, w: R. KAMIŃSKI, W. PRZYGODA, M. FIAŁKOWSKI (red.), *Leksykon teologii pastoralnej*, dz. cyt., s. 355; por. R. BIELEŃ, *Duszpasterstwo rodzin we współczesnej Polsce: uwarunkowania – zadania – prognozy*, Lublin 2001, s. 264-265.

oczywiście zadania realizowane przez poradnie niższego szczebla (m.in. uczenia narzeczonych i małżonków naturalnych metod planowania rodziny). Omawiana instytucja jest centralną poradnią w diecezji, odznaczającą się najwyższym poziomem usługi i najszerszym wachlarzem poruszanych zagadnień.

Warto zaznaczyć, że każda poradnia małżeńsko-rodzinna, aby mogła nazywać się katolicką, ma spełnić następujące warunki: musi inspirować się i w swojej działalności kierować się antropologią chrześcijańską oraz wiernością magisterium kościelnemu, a także być uznana za taką przez biskupa diecezjalnego¹¹. Według dokumentu *I consultori familiari sul territorio e nella comunità* poradnie o inspiracji katolickiej są zobowiązane szanować wyraźnie konsekwentne świadectwo wiary i nauki Kościoła. Ich relacje z biskupami diecezjalnym i duszpasterstwem rodzin mają być dokładnie uregulowane w statutach. Biskup mianuje doradcę kościelnego, ewentualnie zgodnie ze statutem zatwierdza go¹².

¹¹ CONFERENCIA EPISCOPAL ESPAÑOLA, *Directorio de la pastoral familiar de la Iglesia en España*, 21 XI 2003, nr 276, Madrid 2003, (odtąd: DPE); por. tamże, nr 209. Poradnie katolickie promują i chronią wartość małżeństwa, rodziny, życia, seksualności i miłości zgodnie z wiarą i moralnością ewangeliczną, autentycznie interpretowaną i głoszoną przez magisterium Kościoła. Świadczą one również w sposób oryginalny i konkretny, że orędzie chrześcijańskie nie jest przeciw człowiekowi, ale jest dla człowieka, dla jego życia, dla jego miłości: wiara chrześcijańska jest jedyną, w pełni ważną odpowiedzią na problemy i nadzieje człowieka i jest źródłem autentycznego szczęścia. Poradnia (diecezjalna) winna być w ścisłej łączności ze wspólnotą kościelną i jej organami, co wyraźnie i dokładnie ma być określone i uregulowane także w jej statutach. Na mocy tej więzi, doradca jest zwyczajnie mianowany przez biskupa. Biskup nadto mianuje prezbitera, jako doradcę kościelnego: do biskupa należy troska o utrzymywanie właściwych relacji między poradnią i wspólnotą chrześcijańską oraz gwarantowanie katolickiej inspiracji poradni. CONFERENZA EPISCOPALE ITALIANA, *Direttorio di pastorale familiare per la Chiesa in Italia*, 25 VII 1993, nr 251, Roma 1993, (odtąd: DPF); por. G. ANFOSSI, *Identità dell'animatore e strutture della pastorale familiare diocesana*, Quaderni CEI II (2007), nr 5, s. 42.

¹² Por. CONFERENZA EPISCOPALE ITALIANA. UFFICIO NAZIONALE PER LA PASTORALE DELLA FAMIGLIA, *I consultori familiari sul territorio e nella comunità*, 1 XI 1991, nr 25, Milano 1991, (odtąd: CFT).

Przez analogię z kan. 803 § 1-3 KPK, gdzie prawodawca podaje kryteria katolicyzmu szkoły można dodać, że poradnię małżeńsko-rodzinną wtedy uważa się za katolicką, gdy jest kierowana przez kompetentną władzę kościelną albo kościelną osobę prawną publiczną, albo za katolicką została uznana przez władzę kościelną dokumentem na piśmie. W poradni katolickiej nauczanie i instruowanie powinny się opierać na zasadach chrześcijańskiej doktryny. Pracownicy mają się odznaczać zdrową nauką i prawością życia. Żadna poradnia, chociażby w rzeczywistości była katolicka, nie może nosić nazwy poradnia katolicka bez zgody kompetentnej władzy kościelnej.

Diecezjalne KPR zajmują się, w zależności od swojego statutu czy innych przepisów partykularnych, zagadnieniami: teologicznymi, psychologicznymi, pedagogicznymi, bioetycznymi, prawnymi, medycznymi, ekonomicznymi, czy etycznymi metodami planowania rodziny¹³. Powinny pomagać małżonkom rozwiązywać problemy, zwracając szczególną uwagę na ich wzajemne relacje i komunikację między nimi, na dialog, na życie seksualne, regulację poczęć czy przyjęcie poczętego dziecka. Poradnie te mają także brać udział w procesie wychowania adolescentów i młodzieży do życia, do miłości, do właściwie przeżywanej seksualności, bądź poprzez działania bezpośrednio dla nich przeznaczone, bądź za pomocą inicjatyw proponowanych ich nauczycielom. Diecezjalne KPR prowadzą też przygotowanie narzeczonych do małżeństwa, jak również podejmują problematykę ludzi starych i ich relacji z rodzinami, w których żyją¹⁴. *Directorio*

¹³ Por. KONFERENCJA EPISKOPATU POLSKI, *Dyrektorium duszpasterstwa rodzin*, 1 V 2003, nr 43, *Miesięcznik Archidiecezji Gdańskiej* 48 (2004), nr 7-9, s. 436-486, (odtąd: DDR); por. DPE, nr 275. *Directorio de la pastoral familiar de la Iglesia en España* definiuje poradnictwo rodzinne jako wszelką działalność wykonywaną dla dobra osoby, małżeństwa i rodziny, w celu integralnej odnowy zarówno w sferze fizycznej, psychologicznej i duchowej. Doradca rodzinny jest specjalistą, który działając według specyficznej metody, pomaga osobom, małżonkom i rodzinom, wchodząc z nimi w dynamiczne relacje, w celu wzmocnienia ich wewnętrznych i zewnętrznych możliwości, co ma owocować skuteczną i adekwatną odnową życia osobistego, małżeńskiego i rodzinnego. DPE, przypis nr 220.

¹⁴ DPF, nr 250, por. tamże, nr 171.

de la pastoral familiar de la Iglesia en España Konferencji Episkopatu Hiszpanii stwierdza, że poradnie diecezjalne w łączności z wydziałem duszpasterstwa służby zdrowia kurii diecezjalnej powinny szkolić w zakresie naturalnych metod regulacji poczęć (oraz ukazywać ich wartość antropologiczną) pracowników służby zdrowia: ginekologów, lekarzy rodzinnych, pediatrów, farmaceutów, pielęgniarki i innych pracowników służby zdrowia, aby mogli oni przekazywać innym naukową i kompleksową wiedzę w tej dziedzinie¹⁵.

Diecezjalna KPR umożliwiła konsultacje małżeństwom i rodzinom w sytuacjach kryzysowych, które nieraz skutkują separacją, lub pomaga w ustaleniu, czy istnieje przyczyna nieważności małżeństwa¹⁶. Według biskupów hiszpańskich wspomniana poradnia może pełnić rolę „środka pastoralnego” w procesach małżeńskich, który sędzia, zanim przyjmie sprawę i ilekroć dostrzeże nadzieję dobrego wyniku, powinien zastosować, by małżonkowie, jeżeli to możliwe, zostali doprowadzeni do uważnienia małżeństwa i do wznowienia wspólnego życia małżeńskiego¹⁷. Może mieć to miejsce w procesach o separację, nieważność małżeństwa, rozwiązanie małżeństwa na korzyść wiary albo dyspensę od małżeństwa zawartego i niedopełnionego. Stąd prawodawcy polecają współpracę trybunałów kościelnych z centrami poradnictwa rodzinnego (diecezjalnymi KPR)¹⁸. Więcej, pracownicy poradni mają obowiązek uświadomić małżonkom, że

¹⁵ DPE, nr 172.

¹⁶ DPE, nr 201; por. tamże, nr 208-209.

¹⁷ Por. kan. 1676. Zgodnie z *Decreto generale sul matrimonio canonico* Konferencji Episkopatu Włoch ordynariusz miejsca nie udzieli dyspensy od przeszkody wieku ustalonego w kan. 1083 § 1 z wyjątkiem najpoważniejszych przyczyn, po ocenie wyników badań psychologicznych, dokonanych w katolickiej poradni rodzinnej albo przez godnego zaufania eksperta, odnośnie zdolności do wyrażenia ważnej zgody i przyjęcia istotnych obowiązków małżeńskich w sensie kan. 1057 i 1095. CONFERENZA EPISCOPALE ITALIANA, *Decreto generale sul matrimonio canonico*, 5 XI 1990, nr 36, *Enchiridion CEI*, vol. 4, nr 2610-2684. Taka sama konsultacja w poradni jest wymagana do zezwolenia ordynariusza miejsca w przypadku wieku niższego niż ustaliła to Konferencja Episkopatu Włoch (CEI), tamże, nr 37. Przytoczone przepisy suponują diecezjalną, ewentualnie dekanalną poradnię specjalistyczną.

¹⁸ DPE, nr 210.

po konsultacji z nimi, będąc przekonani (subiektywnie) o istnieniu przyczyny nieważności ich małżeństwa, do rozwiązania małżeństwa na korzyść wiary albo do dyspensy od małżeństwa zawartego i niedopełnionego i będąc zdeterminowani zaskarżyć swoje małżeństwo w trybunale kościelnym, muszą być gotowi do poddania się osądowi Kościoła. Mają być poinformowani w poradni, że nie mogą uprzedzać ostatecznego wyroku, nawet jeśli mieliby subiektywną, moralną pewność nieważności swojego małżeństwa. Stąd przed zapadnięciem ostatecznego wyroku muszą uznawać swoje małżeństwo za ważne¹⁹.

Poradnie diecezjalne, w celu zapewnienia zgłaszającym się integralnej pomocy, winny zatrudniać różnych specjalistów. Oprócz duszpasterza będą w nich dostępni między innymi: psycholog, pedagog, prawnik, lekarz (konsultant), nauczyciel Naturalnego Planowania Rodziny²⁰. Osoby zatrudnione w poradniach specjalistycznych mają posiadać określone i wysokie kwalifikacje: winny odznaczać się odpowiednią wiedzą, pogłębioną formacją religijną i szczególnym zapałem apostołskim. Powinny dysponować bankiem informacji o możliwościach dalszej pomocy w skomplikowanych sytuacjach życiowych (m.in. o Domach Samotnej Matki, Ośrodkach Adopcyjno-Opiekuńczych, Ośrodkach Pomocy Społecznej). Trzeba dodać, że dyrektora poradni specjalistycznej powołuje biskup diecezjalny. Jej pracami kieruje Diecezjalny Wydział Duszpasterstwa Rodzin²¹.

Prawodawcy w swoich normach polecają powołanie omówionej poradni diecezjalnej. Dyrektorium o pasterskiej posłudze biskupów *Apostolorum Successores* zauważa, że doświadczenie życia rodzinnego nadaje diakonom żonatym pewną specyficzną zdolność do prowadzenia diecezjalnego duszpasterstwa rodzin, co zakłada istnienie Diecezjalnej KPR²². Redaktorzy zalecają, aby dla formowania osób

¹⁹ DPE, nr 213; por. kan. 1060.

²⁰ DDR, nr 43.

²¹ DDR, nr 43; por. DPF, nr 251.

²² Por. CONGREGATIO PRO EPISCOPIS, Direttorio per il ministero pastorale dei vescovi *Apostolorum Successores*, 22 II 2004, nr 96, Città del Vaticano 2004, tekst polski: KONGREGACJA DO SPRAW BISKUPÓW, Dyrektorium o pasterskiej posłudze biskupów *Apostolorum Successores*, Kielce 2005, (odtąd: AS).

działających w duszpasterstwie rodzin (i w poradnictwie) diecezja mogła powołać do istnienia centrum formacyjne lub „instytut poświęcony studium problemów rodziny”, co pośrednio wskazuje na Diecezjalną KPR²³.

Na poradnię diecezjalną zwraca pośrednio uwagę Papieska Rada ds. Rodziny w enuncjacji *Duszpasterstwo osób rozwiedzionych*. Autorzy apelują o należyłą formację kapłanów i świeckich prowadzących duszpasterstwo rodzinne, które winno odpowiadać na potrzeby osób przeżywających bolesne konsekwencje rozvodu²⁴. *Implicite* o poradni diecezjalnej mówi *Nota nt. naturalnej regulacji poczęć oraz diagnostycznych metod płodności*, gdzie czytamy, że warto zaprosić organizacje i wspólnoty pracujące dla dobra rodzin i życia, aby – w ramach swojej kompetencji – podejmowały dzieło informacji i wychowania w zakresie diagnostycznych metod płodności²⁵, jak również *Vademecum dla spowiedników o niektórych zagadnieniach moralnych dotyczących życia małżeńskiego*, gdzie redaktorzy w trosce o owocność spowiedzi zalecają tworzenie poradni konsultacyjnych, aby spowiednik mógł łatwo odesłać penitenta, by mógł prawidłowo zaznajomić się z naturalnymi metodami regulacji poczęć²⁶, co może mieć miejsce także w diecezjalnej KPR.

Wskazania dla formacji alumnów dotyczące zagadnień małżeństwa i rodziny pośrednio przywołują omawianą poradnię, gdy zalecają

²³ AS, nr 203.

²⁴ PONTIFICIO CONSIGLIO PER LA FAMIGLIA, *Raccomandazioni teniamo ad esprimere circa la pastorale dei divorziati risposati*, 25 I 1997, L'Osservatore Romano, 26 II 1997, s. 4, tekst polski: PAPIESKA RADA DS. RODZINY, *Duszpasterstwo osób rozwiedzionych żyjących w nowych związkach*, w: M. BRZEZIŃSKI (red.), *W trosce o dobro małżeństwa i rodziny. Dokumenty Papieskiej Rady ds. Rodziny*, t. I, Lublin 2010, s. 238-239.

²⁵ PAPIESKA RADA DS. RODZINY, *Nota nt. naturalnej regulacji poczęć oraz diagnostycznych metod płodności* (1988), nr 4, w: M. BRZEZIŃSKI (red.), *W trosce o dobro małżeństwa...*, dz. cyt., s. 17-18.

²⁶ PONTIFICIO CONSIGLIO PER LA FAMIGLIA, *Vademecum per i confessori su alcuni temi di morale attinenti alla vita coniugale*, 12 II 1997, nr 17, Bologna 1997; tekst polski: PAPIESKA RADA DS. RODZINY, *Vademecum dla spowiedników o niektórych zagadnieniach moralnych dotyczących życia małżeńskiego*, Łomianki 1997.

alumnom w ramach formacji duszpasterskiej kontakty z duszpasterstwem rodzin, m. in. z poradnictwem rodzinnym, grupami i ruchami rodzinnymi²⁷, a także kształtowanie podejścia duszpasterskiego do problemu odpowiedzialnego rodzicielstwa oraz planowania poczęć: jakie środki zaradcze znaleźć wobec antykoncepcji, praktykowania aborcji, jak oceniać działalność poradnictwa rodzinnego. Alumni winni posiadać informacje o ośrodkach propagujących metody naturalnego planowania rodziny, o ich działalności i osiągnięciach²⁸, jak również będą składać wizyty w poradniach i innych ośrodkach duszpasterstwa rodzin²⁹. Wydaje się, że najlepiej może spełnić zaprezentowaną formację specjalistyczna diecezjalna KPR.

O diecezjalnej KPR *implicite* mówi dyrektorium Papieskiej Rady ds. Rodziny, *Przygotowanie do sakramentu małżeństwa*. Autorzy sugerują, aby utworzyć Komisję diecezjalną ds. przygotowania do małżeństwa, w której skład weszłaby grupa ds. duszpasterstwa rodzin złożona z małżeństw mających doświadczenie pracy parafialnej, z przedstawicieli ruchów oraz ekspertów. Komisja powinna być uformowana z wybranych ludzi świeckich, którzy współpracowaliby w szeroko pojętym przygotowywaniu do małżeństwa, a nie tylko w prowadzeniu kursów przygotowawczych³⁰.

Dyrektorium duszpasterstwa rodzin Konferencji Episkopatu Polski postanawia, że ze względu na zwiększającą się liczbę osób wymagających pomocy w wielu szczególnych dziedzinach życia

²⁷ CONGREGAZIONE PER L'EDUCAZIONE CATTOLICA (dei Seminari e degli Istituti di Studi), *Direttive sulla formazione dei seminaristi circa i problemi relativi al matrimonio e alla famiglia*, 19 III 1995, nr 11, Bologna 1995, tekst polski: KONGREGACJA DS. WYCHOWANIA KATOLICKIEGO, *Wskazania dla formacji alumnów dotyczące zagadnień małżeństwa i rodziny*, Warszawa 2008, (odtąd: DSF).

²⁸ Por. DSF, nr 49.

²⁹ Por. DSF, nr 54.

³⁰ PONTIFICIO CONSIGLIO PER LA FAMIGLIA, *Preparazione al sacramento del matrimonio*, 13 V 1996, nr 20, Roma 1996, tekst polski: PAPIESKA RADA DS. RODZINY, *Przygotowanie do sakramentu małżeństwa*, w: K. LUBOWICKI (red.), *Posoborowe dokumenty Kościoła Katolickiego o małżeństwie i rodzinie*, Kraków 1999, t. 1, s. 389-425, (odtąd: PSM).

małżeńsko-rodzinne, powinna w każdej diecezji istnieć Diecezjalna Specjalistyczna Poradnia Rodzinna³¹. II Polski Synod Plenarny postanawia, że już w okresie przygotowania przedmałżeńskiego należy uświadomić młodym ludziom, że m. in. diecezjalna poradnia rodzinna pozostaje do dyspozycji rodziny³².

Dyrektorium Konferencji Episkopatu Włoch (CEI) *Orientamenti pastorali sulla preparazione al matrimonio e alla familia* wymienia *expressis verbis* poradnię diecezjalną, gdy mówi o konieczności stworzenia porozumień edukacyjnych (poradnie, stowarzyszenia, instytuty i szkoły formacji) w celu owocniejszej formacji młodych rodzin. Redaktorzy stwierdzają, iż rodzinna poradnia diecezjalna winna wspierać małżonków m. in. w ich misji prokreacyjnej³³.

Z kolei CEI w *Direttorio di pastorale familiare per la Chiesa in Italia* postanawia, iż na poziomie diecezjalnym powinna zostać utworzona określona instytucja dla promocji duszpasterstwa rodzin. Najlepiej byłoby, gdyby to był specyficzny urząd diecezjalny (*ufficio diocesano*). Natomiast, gdzie uważa się za bardziej odpowiednie, wspomniana instytucja może przybrać formę „centrum” lub „komisji”, które zajmują się wyłącznie sprawą małżeństw i rodzin w całej diecezji. Wypada, aby kierownictwo diecezjalnego urzędu duszpasterstwa rodzin powierzać odpowiednio przygotowanym presbiterowi i parze małżeńskiej. Cele wspomnianych instytucji, takie m.in. jak: promowanie i koordynacja działań na rzecz przygotowania młodzieży i narzeczonych do małżeństwa, czy wsparcie i towarzyszenie małżeństwom i rodzinom oraz

³¹ Por. DDR, nr 43; por. tamże, nr 4-5, 37, 63.

³² *II Polski Synod Plenarny (1991-1999)*, st. 45, Poznań 2001, s. 43, (odtąd PSP), por. tamże, st. 46, s. 43-44 (przy przywoływaniu dokumentów synodalnych podają stronę, na której znajduje się cytowana, czy omawiana norma, tylko w przypadku, gdy numeracja statutów synodalnych nie jest ciągła).

³³ Por. CONFERENZA EPISCOPALE ITALIANA, COMMISSIONE EPISCOPALE PER LA FAMIGLIA E LA VITA, *Orientamenti pastorali sulla preparazione al matrimonio e alla famiglia*, 22 X 2012, nr 37, Notiziario CEI 46 (2012), nr 5, s. 233-278, (odtąd: OPPM); zob. tamże, nr 15.

uczenie naturalnych metod regulacji poczęć³⁴, świadczą jednoznacznie, że chodzi o diecezjalną KPR. Warto dodać, iż CEI przewiduje także tworzenie międzydiecezjalnych poradni rodzinnych, dla małych diecezji, szczególnie dla tych należących do tej samej prowincji czy regionu³⁵.

47 Synod Archidiecezji Mediolańskiej stanowi, iż specyficznym organem dla troski i promocji duszpasterstwa rodzin w diecezji jest Urząd do spraw rodziny, który m.in. wspiera i koordynuje różne inicjatywy na rzecz rodziny i życia, poczynawszy od poradni i ośrodków naturalnych metod regulacji poczęć³⁶.

Na diecezjalną poradnię małżeńsko-rodzinną wskazuje *Directorio de la pastoral familiar de la Iglesia en España* Konferencji Episkopatu Hiszpanii. Biskupi polecają, aby każde kościelne centrum poradnictwa rodzinnego zatrudniało instruktorów naturalnych metod regulacji poczęć, aby ułatwić narzeczonym i małżonkom łatwy dostęp do poznania tych metod i rozwiązywania problemów z tego zakresu. Należy czynić starania, aby narzeczeni odbywający kursy przedmałżeńskie mieli dostęp do centrum poradnictwa rodzinnego lub instruktorów, którzy działają w diecezji lub rejonie³⁷. Wspomniani centra czy instruktorzy diecezjalni to pracownicy diecezjalnej KPR. Redaktorzy *Directorio de la pastoral familiar de la Iglesia en España* wyraźnie postanawiają: centra poradnictwa rodzinnego (poradnie diecezjalne) są bardzo ważnym instrumentem skutecznego wsparcia rodzin w ich problemach i dlatego usilnie zaleca się ich istnienie³⁸.

Synody Kościoła w Polsce celebrowane po promulgacji KPK z 1983 r. *expressis verbis* polecają utworzenie diecezjalnej poradni małżeńsko-rodzinnnej. Np. III Synod Gdański stwierdza, że z biskupem diecezjalnym współpracuje w zakresie duszpasterstwa rodzin

³⁴ DPF nr 237, por. tamże, nr 250; zob. G. ANFOSSI, *Identità dell'animatore*, art. cyt., s. 44-45.

³⁵ DPF, nr 245; por. G. ANFOSSI, *Identità dell'animatore*, art. cyt., s. 46.

³⁶ *Diocesi di Milano. 47° sinodo*, Milano 1995, st. 424, nr 9.

³⁷ DPE, nr 172; por. tamże, nr 105, 208-209.

³⁸ DPE, nr 276.

Archidiecezjalne Poradnictwo Rodzinne³⁹, czy III Synod Archidiecezji Łódzkiej, który podkreśla, że w pracy nad rodziną wspiera duszpasterzy archidiecezjalna instruktorka poradnictwa rodzinnego⁴⁰.

2. Dekanalna (rejonowa, itp.) poradnia małżeńsko-rodzinna

Kodeks Prawa Kanonicznego z 1983 r. poleca, aby każda diecezja lub inny Kościół partykularny były podzielone na odrębne części czyli parafie, jednakże celem wsparcia i ułatwienia duszpasterstwa przez wspólne działanie, kilka sąsiednich parafii może być łączonych w specjalne zespoły, jakimi są wikariaty rejonowe (dekanaty albo archiprezbiteriaty lub inaczej)⁴¹. Dziekani mają pełnić funkcję animatorów i koordynatorów pracy duszpasterskiej na poziomie ponadparafialnym. Wypada zauważyć, że dekanat w optyce soborowej i kodeksowej nie jest tylko zgrupowaniem sąsiednich parafii, ale jawi się jako pewien kompleks (zespół) parafii. Konsekwentnie poczynania wikariuszy zewnętrznych będą musiały coraz wyraźniej przyjmować charakter pomocniczy, który uwzględnia i szanuje działalność poszczególnych parafii, ale ją uzupełnia w tym, co nie jest możliwe dla wspólnot miejscowych⁴².

Te same kryteria, które wyznaczają tworzenie dekanatów, mogą postulować w bardzo rozległych diecezjach konieczność utworzenia różnych ugrupowań – pod nazwą „strefa duszpasterska” lub inaczej. Taką strefą mogą kierować wikariusze biskupi, którzy dla zarządzania duszpasterskiego, w imieniu biskupa, mają w danej strefie

³⁹ III SYNOD GDAŃSKI, *Misja ewangelizacyjna Kościoła Gdańskiego na początku nowego tysiąclecia*, t. 1 Statuty, Gdańsk 2001, st. 391.

⁴⁰ III SYNOD ARCHIDIECEZJI ŁÓDZKIEJ, *Instrukcja o prowadzeniu duszpasterstwa małżeństw i rodzin*, nr 27, Łódź 1999, s. 139.

⁴¹ Por. KPK, kan. 374; por. AS, nr 218.

⁴² Por. C. AZZIMONTI, *Gli organismi consultivi nelle unità pastorali*, *Quaderni di diritto ecclesiale* 16 (2003), nr 2, s. 306.

władzę zwyczajną poza specjalnymi uprawnieniami, w które biskup ich wyposażył⁴³.

Ważnym obowiązkiem i uprawnieniem dziekana przyznanym mu przez prawo powszechnie jest popieranie i koordynowanie w ramach dekanatu wspólnej działalności pasterskiej⁴⁴. Poza tym prawo partykularne może mu udzielić wielu innych prawomocnych uprawnień.

Dyrektorium o pasterskiej posłudze biskupów *Apostolorum Successores* stanowi, iż „tam gdzie okaże się to potrzebne, dla parafii dekanatu można ustanowić wspólną posługę duszpasterską prowadzoną przez grupy kapłanów, zakonników i świeckich”⁴⁵. Taką „wspólną posługą duszpasterską” z pewnością będą dekanalne (rejonowe) katolickie poradnie małżeńsko-rodzinne.

KPR to instytucja grupująca specjalistów różnych dziedzin, służących pomocą rodzinie zgodnie z normami katolickiej etyki małżeńskiej oraz zasadami duszpasterstwa rodzin. W wąskim (ściśłym) rozumieniu KPR jest jednostką poradnictwa rodzicielskiego, przeznaczoną głównie dla narzeczonych i małżonków, celem uczenia ich metod naturalnych planowania rodziny⁴⁶. Takimi poradniami są z zasady poradnie parafialne, dekanalne i rejonowe.

⁴³ Por. AS, nr 220. Mogą to być struktury ponaddekanale np. rejony (regiony) duszpasterskie np. DRUGI SYNOD DIECEZJI CZĘSTOCHOWSKIEJ, *Chrystus światłem, Maryja wzorem*, Częstochowa 1987, st. 3. 10, s. 221; OPPM, 22; DDR, nr 4; IV SYNOD DIECEZJI TARNOWSKIEJ, *Ad imaginem ecclesiae universalis*, Tarnów 1990, st. 25, s. 263; PIERWSZY SYNOD DIECEZJI OPOLSKIEJ (2002-2005), *Statuty i aneksy*, Opole 2005, st. 34, nr 28, lub strefy duszpasterskie np. DPF, nr 56. We Włoszech istnieją tzw. *unità pastorale*, czyli kompleks parafii sąsiadujących ze sobą i wykazujących podobieństwo do siebie, jeśli chodzi o terytorium (np. w górach, w wielkim mieście, na peryferiach dużych miast) i warunki życia mieszkańców (np. kompleks wsi, czy małych miasteczek które są silnie związane z większym miastem). *Unità pastorale* (coś w rodzaju „super parafii”) jest kierowana przez proboszcza moderatora i włączona do dekanatu. W tych jednostkach (mniejszych od dekanatu, ale większych od poszczególnych parafii) również można tworzyć poradnie małżeńsko-rodzinne, zob. np. DPF, nr 56.

⁴⁴ Por. kan. 555 § 1, nr 1.

⁴⁵ AS, nr 218.

⁴⁶ Por. A. SKREZKO, *Katolicka poradnia rodzinna*, art. cyt., s. 355.

W znaczeniu szerszym KPR jest jednostką poradnictwa rodzinnego, wspierającą i pomagającą rozwiązywać różne problemy, z którymi borykają się rodziny na kolejnych etapach i w różnych dziedzinach życia rodzinnego (poradnictwo psychologiczne, pedagogiczne, prawne, medyczne, duszpasterskie). Takie poradnie, nazywane specjalistycznymi, tworzone są przez diecezje w większych miastach⁴⁷.

Tak więc poradnia dekanalna, a tym bardziej rejonowa może przybrać także formę poradni specjalistycznej „ze względu na rosnącą liczbę osób wymagających pomocy w wielu szczególnych dziedzinach”⁴⁸. Według *Dyrektorium duszpasterstwa rodzin* Konferencji Episkopatu Polski specjalistyczna poradnia rodzinna w miarę możliwości powinna funkcjonować w rejonach czy dekanatach⁴⁹. W dekanatach, czy rejonach mogą więc istnieć KPR zarówno te podstawowe (w znaczeniu ścisłym), jak i specjalistyczne. Wydaje się, że rejonowa i dekanalna poradnia specjalistyczna może mieć nieco skromniejszą, zależnie od możliwości, obsadę personalną.

Rejonowa i dekanalna katolicka poradnia specjalistyczna podejmuje te same działania, co omówiona wcześniej diecezjalna KPR, oczywiście zależnie od kwalifikacji zatrudnionych pracowników. Natomiast podstawowa (w znaczeniu ścisłym) poradnia rejonowa i dekanalna konsultuje głównie narzeczonych i małżonków, ucząc ich metod naturalnych planowania rodziny. Podstawowa poradnia dekanalna będzie przeznaczona przede wszystkim dla zainteresowanych z tych parafii, które nie mają własnej poradni parafialnej, ze względu na małą ilość interesantów⁵⁰.

Dyrektora każdej poradni specjalistycznej, a więc też rejonowej i dekanalnej, mianuje biskup diecezjalny. Jej pracami kieruje Diecezjalny Wydział Duszpasterstwa Rodzin kurii diecezjalnej⁵¹. Poradnią specjalistyczną może kierować dekanalny czy rejonowy duszpasterz

⁴⁷ Por. tamże.

⁴⁸ DDR, nr 43.

⁴⁹ Tamże.

⁵⁰ Zob. DPF, nr 56.

⁵¹ Por. tamże.

rodzin, powołany przez biskupa diecezjalnego⁵², jak również diecezjalny duszpasterz rodzin, który kieruje diecezjalnym referatem duszpasterstwa rodzin⁵³.

Należy sądzić, że podstawową dekanalną katolicką poradnią małżeńsko-rodzinną będzie kierował dziekan, a w przypadku strefy (rejonu) duszpasterskiej będzie to prezbiter mianowany przez biskupa diecezjalnego⁵⁴. Wspomnianą poradnią może kierować także dekanalny duszpasterz rodzin, czy rejonowy duszpasterz rodzin, powołany (misja kanoniczna) przez biskupa diecezjalnego.

Prawodawcy kościelni wskazują i polecają istnienie poradni małżeńsko-rodzinnych w dekanatach i innych ugrupowaniach pastoralnych. *Direttorio di pastorale familiare per la Chiesa in Italia* Konferencji Episkopatu Włoch przyjęło normę, w myśl której należy podejmować katechezę przedmałżeńską dostosowaną do różnych potrzeb narzeczonych. Taka katecheza winna odbywać się przynajmniej w strefie duszpasterskiej, wikariacie rejonowym lub dekanacie, a także w *unità pastorale*⁵⁵. Skoro odbywa się katechetyczne, bezpośrednie przygotowanie do małżeństwa (narzeczeni), to wolno sądzić, że będą tam istnieć poradnie małżeńsko-rodzinne. Tenże dokument poleca dalej utworzenie diecezjalnego urzędu do spraw duszpasterstwa rodzin lub podobnej struktury, która będzie wspierała w różnych aspektach struktury parafialne, strefowe i dekanalne duszpasterstwa rodzin⁵⁶, co suponuje istnienie w tych strukturach poradni podstawowych i specjalistycznych. Wspomniany diecezjalny urząd do spraw duszpasterstwa rodzin grupuje różnych specjalistów: oprócz duchownych i małżonków reprezentujących strefy pastoralne i dekanalne winni być diakoni stali, zakonnicy, eksperci w naukach teologicznych i humanistycznych bezpośrednio zainteresowanych tematyką rodziny, reprezentanci Akcji Katolickiej i stowarzyszeń,

⁵² Por. DDR, nr 6; zob. CFT, nr 25, 43; DPE, nr 278.

⁵³ *I Synod Diecezji Elckiej 1997-1999*, Elk 1999, st. 237.

⁵⁴ Por. DPE, nr 105; por. nr 272.

⁵⁵ Por. DPF, nr 56.

⁵⁶ Por. tamże, nr 237.

grup i ruchów działających wśród małżeństw i rodzin, reprezentanci i odpowiedzialni za różne inicjatywy w służbie rodziny w diecezji. Specjaliści tego urzędu, także ci zajmujący się poradnictwem rodzinnym, reprezentujący struktury parafialne, strefowe, dekanalne duszpasterstwa rodzin, są więc w owych strukturach zatrudnieni, co wskazuje na istnienie tam omawianych poradni, będącej ważnym elementem duszpasterstwa rodzin. *Direttorio di pastorale familiare per la Chiesa in Italia* stanowi, że w dekanatach, strefie duszpasterskiej, wikariacie rejonowym lub w *unità pastorale* winny istnieć komisje duszpasterstwa rodzin, które troszczą się m. in. o wystarczającą liczbę odpowiednio przygotowanych pracowników duszpasterstwa rodzin, planują, organizują *itinerarium* przygotowania narzeczonych do małżeństwa oraz wspierają małżonków w trudnych sytuacjach życiowych⁵⁷. Wskazuje to na istnienie w tych jednostkach organizacyjnych także poradni małżeńsko-rodzinnej.

Directorio de la pastoral familiar de la Iglesia en España Konferencji Episkopatu Hiszpanii podkreśla, że duszpasterstwo rodzin jest posługą, które ma przede wszystkim realizować się w parafii, lecz ta powinna następnie otrzymać pomoc od agendy kurii diecezjalnej do spraw młodzieży i rodziny. Owa pomoc może być koordynowana przez dekanaty i strefy duszpasterskie⁵⁸. Prawodawca wskazuje na konieczność współpracy i wzajemnych relacji między różnymi inicjatywami na rzecz duszpasterstwa rodzin istniejącymi w diecezji – parafialnymi, dekanalnymi, działającymi w strefach duszpasterskich czy stowarzyszeniach rodzin⁵⁹.

Biskupi hiszpańscy wspominają także o konieczności tworzenia w miarę możliwości parafialnej grupy małżeństw, która winna być świadoma swego posłannictwa oraz zapewnić swoim członkom właściwą formację. Posługę w tej grupie małżeństw musi pełnić prezbiter. Grupa ta będzie starać się realizować szereg inicjatyw, obejmujących wszystkie momenty duszpasterstwa rodzin: przygotowanie rodzin

⁵⁷ Por. tamże, nr 240-241.

⁵⁸ Por. DPE, nr 105.

⁵⁹ Por. tamże, nr 110.

do chrztu ich dzieci, świadectwo rodzin w katechezie, organizacja formacji małżeńskiej i rodzinnej dla młodych, narzeczonych, kursy przedmałżeńskie, czy towarzyszenie małżeństwom w trudnych sprawach. Prawodawca dodaje, że kiedy wspomniane inicjatywy nie są możliwe na poziomie parafialnym winny się dla realizacji wspomnianych działań zjednoczyć różne parafie lub należy to czynić w ramach dekanatu⁶⁰. Wymienione przepisy wskazują jednoznacznie na możliwość istnienia w dekanatach, czy strefach pastoralnych katolickich poradni specjalistycznych i podstawowych.

Papieska Rada ds. Rodziny w *Przygotowaniu do sakramentu małżeństwa* poleca, aby kurs przedmałżeński był prowadzony w poszczególnych parafiach – jeśli jest wystarczająca liczba narzeczonych i są przygotowani ludzie do prowadzenia – bądź też w dekanatach albo w innych formach czy strukturach współpracy między parafiami⁶¹. Redaktorzy przywołanego dokumentu piszą: „należy sobie życzyć, aby młode małżeństwa – zwłaszcza w pierwszych pięciu latach życia małżeńskiego – były odpowiednio wspierane poprzez kursy dla młodych małżonków, prowadzone w parafiach bądź dekanatach”⁶². Z kolei *Instrukcja Episkopatu Polski o przygotowaniu do zawarcia małżeństwa w Kościele katolickim* Konferencji Episkopatu Polski stanowi, że kursy skróconej katechezy przedmałżeńskiej powinny być urządzone przynajmniej w ośrodkach dekanalnych czy rejonowych, zgodnie z ustaleniami ordynariusza⁶³. Kursy przedmałżeńskie i dla młodych małżonków prowadzone w dekanatach suponują pośrednio istnienie poradni małżeńsko-rodzinnych specjalistycznych i podstawowych.

Na dekanalną czy rejonową specjalistyczną poradnię małżeńsko-rodzinną wskazuje I Synod Diecezji Łódzkiej w następującej normie: „w większych ośrodkach diecezji powinny być zorganizowane specjalistyczne poradnie rodzinne, w których dyżuruje: duszpasterz,

⁶⁰ Por. tamże, nr 272.

⁶¹ PSM, nr 48.

⁶² Tamże, nr 74.

⁶³ KONFERENCJA EPISKOPATU POLSKI, *Instrukcja Episkopatu Polski o przygotowaniu do zawarcia małżeństwa w Kościele katolickim*, 13 XII 1989, nr 14, Kraków 1990.

lekarz, prawnik, psycholog i położna. Osoby te powinny posiadać pozwolenie od Biskupa Ełckiego⁶⁴. Tenże synod poleca powoływanie dekanalnych instruktorów poradnictwa rodzinnego, co wskazuje na podstawową dekanalną poradnię małżeńsko-rodzinną⁶⁵. III Synod Archidiecezji Łódzkiej postanawia, że w pracy nad rodziną wspierają duszpasterzy dekanalne instruktorki poradnictwa rodzinnego⁶⁶. Synod Archidiecezji Przemyskiej poleca, aby w każdej parafii była dostępna aktualna informacja na temat najbliższego punktu katolickiej poradni małżeńsko-rodzinnej m. in. dekanalnej⁶⁷, a XLII Synod Diecezji Płockiej wymienia dekanalnych instruktorów poradnictwa rodzinnego, którzy organizują, prowadzą i poszerzają sieć poradnictwa rodzinnego w dekanacie, czuwają nad pełną realizacją nauczania metod naturalnych planowania potomstwa, organizują szkolenia dla parafialnych doradców życia rodzinnego w dekanacie⁶⁸. Tenże synod traktuje także o dekanalnej katolickiej poradni specjalistycznej: „W ośrodkach dekanalnych należy dążyć do stałych dyżurów w poradni dekanalnej lekarza, psychologa i pedagoga, posiadających misję kanoniczną”⁶⁹.

47 Synod Archidiecezji Mediolańskiej stanowi, iż w trakcie przygotowania bezpośredniego do małżeństwa, nie należy zaniedbywać pogłębiania antropologicznych aspektów małżeństwa i życia rodzinnego, doceniając przy tym kompetencję ekspertów i wkład poradni rodzinnych, przeprowadzających spotkania na temat tych kwestii na poziomie międzyparafialnym lub dekanalnym⁷⁰. Tenże synod traktuje także o poradni małżeńskiej w strefach kościelnych na terenie

⁶⁴ I Synod Diecezji Ełckiej 1997-1999, dz. cyt., st. 235.

⁶⁵ Tamże, st. 237, s. 252.

⁶⁶ III SYNOD ARCHIDIECEZJI ŁÓDZKIEJ, *Instrukcja o prowadzeniu duszpasterstwa małżeństw i rodzin*, nr 27, dz. cyt., s. 139.

⁶⁷ Synod Archidiecezji Przemyskiej 1995-2000. *Statuty i aneksy*, Przemysł 2000, st. 23 § 2.

⁶⁸ XLII SYNOD DIECEZJI PŁOCKIEJ (1987-1991), *Instrukcja o duszpasterstwie rodzin*, nr 3, Płock 1992, s. 172.

⁶⁹ Tamże, nr 5, s. 172.

⁷⁰ *Diocesi di Milano. 47° sinodo*, st. 402 § 3.

diecezji. Prawodawca poleca, aby w każdej strefie duszpasterskiej, w ścisłej łączności z poradniami rodzinnymi o inspiracji katolickiej, była utworzona stała posługa do konsultacji duszpasterskiej, moralnej i kanonistycznej. Posługa ta, wypełniana przez pracowników gruntownie przygotowanych, przeznaczona jest dla wspierania osób i rozwiązywania sytuacji kryzysowych, w których się znalazły⁷¹.

3. Parafialna poradnia małżeńsko-rodzinna

Kan. 519 ustala na sposób definicji, że „proboszcz jest własnym pasterzem zleconej sobie parafii, podejmującym pasterską troskę o powierzoną mu wspólnotę pod władzą biskupa diecezjalnego. Powołany jest do uczestnictwa w posłudze Chrystusa, ażeby dla tejże wspólnoty wykonywał zadania nauczania, uświęcania i kierowania, przy współpracy także innych prezbiterów i diakonów oraz niosących pomoc wiernych świeckich, zgodnie z przepisami prawa”⁷².

Istotnym sektorem kanonicznych obowiązków proboszcza wobec powierzonej mu wspólnoty parafialnej jest kwestia odpowiedniego przygotowania do zawarcia małżeństwa, jak również duszpasterskiego towarzyszenia małżeństwom i rodzinom⁷³.

Pomimo że własna wspólnota kościelna ma świadczyć pomoc wiernym, dzięki której stan małżeński zachowa ducha chrześcijańskiego i będzie się doskonalił, to obowiązek ten spoczywa w pierwszej kolejności na duszpasterzach, tj. biskupach diecezjalnych i proboszczach. W przypadku parafii, to proboszcz sprawujący pasterską pieczę pod władzą biskupa diecezjalnego nad powierzoną wspólnotą jest pierwszym odpowiedzialnym i inspiratorem pomocy

⁷¹ Por. tamże, st. 423 § 3; por. st. 427 § 3.

⁷² Por. J. KRZYWDA, *Obowiązek wspólnej troski wiernych...*, art. cyt., s. 140.

⁷³ „Istotna część posługi Kościoła wobec małżeństwa i rodziny jest realizowana przez prezbiterów, których odpowiedzialność dotyczy nie tylko problemów moralnych i liturgicznych, ale także tych problemów życia małżonków i członków ich rodzin, które mają charakter osobisty i społeczny”. DPF, nr 260.

małżonkom i rodzinom w parafii⁷⁴. Istotnym elementem parafialnego duszpasterstwa rodzin jest funkcjonowanie parafialnej poradni małżeńsko-rodzinnej⁷⁵.

A. Skreczko zalicza parafialne katolickie poradnie małżeńsko-rodzinne do grupy KPR w wąskim rozumieniu jest jednostką poradnictwa rodzicielskiego, przeznaczoną głównie dla narzeczonych i małżonków, celem uczenia ich metod naturalnych planowania rodziny⁷⁶. Nie zawsze jednak tak jest. Prawodawcy kościelni w swoich normach niejednokrotnie, przynajmniej niektóre poradnie parafialne, sytuują w rzędzie poradni specjalistycznych. Synod Archidiecezji Wrocławskiej „w związku z poradnictwem rodzinnym w parafii: (...) w większych ośrodkach diecezji należy organizować poradnie specjalistyczne na wzór już istniejących, w których służą pomocą: duszpasterz, lekarz, prawnik, pedagog, psycholog, położna. Osoby te winny posiadać misję kanoniczną biskupa diecezjalnego”⁷⁷. Natomiast III Synod Gdański mówiąc o przygotowaniu wiernych do sakramentu małżeństwa i o duszpasterstwie rodzin zaleca, by duszpasterstwo to obejmowało również poradnictwo małżeńskie i rodzinne z zakresu psychologii, wychowania dzieci czy też życia wewnętrznego. Szczególnym wyrazem stałej formy duszpasterstwa rodzinnego jest prowadzenie w parafiach poradni życia rodzinnego⁷⁸. Według prawodawcy gdańskiego zadania poradnictwa rodzinnego to pomoc małżonkom w zakresie odpowiedzialnego rodzicielstwa i rozpoznawania objawów płodności, służenie pomocą małżeństwom i rodzinom, których doświadczeniem są kryzysy i trudności, przygotowanie

⁷⁴ Por. KPK, kan. 1063; por. AS, nr 151; por. W. GÓRALSKI, *Komentarz do kan. 1063*, w: J. KRUKOWSKI (red.), *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego. T. III. 2. Ks. IV. Uświęcające zadanie Kościoła*, Poznań 2011, s. 260-261; por. F. GRAZIAN, *Competenze dell'ordinario, del parroco e dei nubendi nella celebrazione del matrimonio*, *Quaderni di diritto ecclesiale* 19 (2006), nr 3, s. 248.

⁷⁵ Zob. J. KRZYWDA, *Obowiązek wspólnej troski wiernych...*, art. cyt., s. 141.

⁷⁶ A. SKRECZKO, *Katolicka poradnia rodzinna*, art. cyt., s. 355.

⁷⁷ SYNOD ARCHIDIECEZJI WROCŁAWSKIEJ 1985-1991, *Duszpasterstwo małżeństw i rodzin*, nr 6, Wrocław 1995, s. 485.

⁷⁸ III SYNOD GDAŃSKI, t. 1 *Statuty*, dz. cyt., st. 431.

narzeczonych do sakramentu małżeństwa w czasie trzech spotkań w poradni w ciągu trzech miesięcy. Celem jest nauczanie zasad odpowiedzialnego rodzicielstwa, zapoznanie z metodami rozpoznawania płodności wraz z ćwiczeniami opartymi na obserwacji organizmu narzeczonej, wyrobienie umiejętności odczytywania rytmu płodności oraz uświadomienie szkodliwości i zła moralnego antykoncepcji⁷⁹. Mimo tego poradnia parafialna jest z zasady poradnią podstawową przeznaczoną głównie dla narzeczonych i małżonków, celem uczenia ich metod naturalnych planowania rodziny⁸⁰.

Parafialną poradnię rodzinną powołuje proboszcz, w porozumieniu z Wydziałem Duszpasterstwa Rodzin⁸¹ i angażuje doradców⁸². Drugi synod Diecezji Sandomierskiej przypomina, że za funkcjonowanie poradni odpowiedzialny jest proboszcz⁸³, I Synod Diecezji Sosnowieckiej, postanawia, że za działanie parafialnej katolickiej poradni małżeńsko-rodzinnej odpowiada dekanalny duszpasterz rodzin w porozumieniu z proboszczem⁸⁴. Natomiast XLII Synod Diecezji Płockiej przypomina, że troska o funkcjonowanie parafialnej poradni życia rodzinnego spoczywa na proboszczu, lub na jednym z kapłanów pracujących w parafii, któremu proboszcz zlecił to zadanie⁸⁵.

Prawodawcy kościelni przewidują i polecają istnienie parafialnej poradni małżeńsko-rodzinnej. Okólnik *Przygotowanie do sakramentu małżeństwa* Papieskiej Rady ds. Rodziny, stwierdza, że idealnie byłoby

⁷⁹ Tamże, st. 433, s. 220-221.

⁸⁰ Zob. CONFERENZA EPISCOPALE ITALIANA, *Decreto generale sul matrimonio canonico*, nr 21.

⁸¹ DDR, nr 38.; por. J. KAMIŃSKI, „Dyrektorium duszpasterstwa rodzin” wyzwaniem dla parafialnych doradców życia rodzinnego, *Sprawy rodziny* 1 (2010), s. 91.

⁸² Tamże, nr 42.

⁸³ *Aby byli jedno*. DRUGI SYNOD DIECEZJI SANDOMIERSKIEJ, *Dekrety i Instrukcje*, Sandomierz 1999, st. 396; por. tamże, st. 405; por. III SYNOD ARCHIDIECEZJI ŁÓDZKIEJ, *Instrukcja o prowadzeniu duszpasterstwa małżeństw i rodzin*, nr 26, dz. cyt., s. 139; por. *I Synod Diecezji Łomżyńskiej*, Łomża 2005, st. 466.

⁸⁴ *I Synod Diecezji Sosnowieckiej. Prawo partykularne Kościoła Sosnowieckiego*, Sosnowiec 2005, st. 320.

⁸⁵ *XLII Synod Diecezji Płockiej (1987-1991), Instrukcja o duszpasterstwie rodzin*, dz. cyt., nr 3, s. 172.

utworzyć komisję diecezjalną ds. przygotowania do małżeństwa, w której skład weszłaby grupa ds. duszpasterstwa rodzin złożona z małżeństw mających doświadczenie pracy parafialnej, co wskazuje na poradnie parafialne⁸⁶. Z kolei Dyrektorium o pasterskiej posłudze biskupów *Apostolorum Successores* wypowiada się pośrednio o poradni parafialnej, gdy przypomina, iż obowiązkiem biskupa jest dołożenie wszelkich starań, aby właściwie zostało zorganizowane skuteczne duszpasterstwo rodzin i aby było ono prowadzone we wszystkich parafiach, przy aktywnym udziale kapłanów, diakonów, zakonników, członków stowarzyszeń życia apostołskiego i świeckich oraz samych rodzin. Zadanie to, dotyczące przekrojowo wszystkich płaszczyzn duszpasterstwa, obejmuje dalsze i bezpośrednie przygotowanie do małżeństwa. W ostatnim okresie przygotowania do ślubu należy omówić następujące zagadnienia: formację do odpowiedzialnej miłości, która domaga się niezbędnego wychowywania do życia seksualnego według zasad i wartości etycznych; informowanie o naturalnych metodach planowania rodziny, do których należy się odwoływać ze słuszych powodów, a nie w celu ucieczki od ojcostwa i macierzyństwa; kwestie bioetyki. Biskup ma postarać się o to, aby utworzono komisje duszpasterstwa rodzin zarówno w diecezji, jak i w dekanatach, a także, na ile to możliwe, w parafiach⁸⁷.

Redaktorzy *Directorio de la pastoral familiar de la Iglesia en España* biorą pod uwagę konieczność poradni małżeńsko-rodzinnej w parafii. Dokument postanawia, że projekt duszpasterstwa rodzin musi przewidywać utworzenie doradztwa małżeńsko-rodzinnego w parafiach, natomiast w razie konieczności pomocy rodzinom będzie udzielać centrum poradnictwa rodzinnego, które działa w diecezji⁸⁸. Jest interesujące, że dokument ten przewiduje także specjalistyczną poradnię parafialną. Biskupi piszą iż w miarę możliwości warto utworzyć parafialną grupę małżeństw, która musi być właściwie uformowana; z niej będą pochodzić osoby, które mogą uczestniczyć w różnych

⁸⁶ PSM, nr 20.

⁸⁷ AS, nr 203.

⁸⁸ Por. DPE, nr 270.

momentach duszpasterstwa rodzin w parafii. W grupie tej ma być kapłan. Grupa ta może podejmować szereg inicjatyw, takich jak, przygotowanie małżeństw do chrztu ich dzieci, świadectwo rodzin w katechezie, organizacja formacji rodzinnej dla młodzieży, dla narzeczonych, kursy przedmałżeńskie, towarzyszenie rodzinom w wypadkach trudnych⁸⁹.

Autorzy *Direttorio di pastorale familiare per la Chiesa in Italia* stanowią, że kursy czy *itineraria* przygotowania do małżeństwa w miarę możliwości winne być zaoferowane przez każdą parafię przede wszystkim własnym narzeczonym, co wskazuje pośrednio także na poradnię parafialną⁹⁰. Biskupi polecają także, aby specyficzny urząd diecezjalny lub centrum czy komisja duszpasterstwa rodzin promował m. in. parafialne struktury tego sektora duszpasterstwa⁹¹, co także pośrednio wskazuje na parafialną poradnię, która jest istotnym elementem tej działalności pastoralnej.

List okólny CEI *I consultori familiari sul territorio e nella comunità* przyznaje, że w diecezjach i parafiach istnieją inicjatywy na rzecz rodzin takie jak: „centra słuchania” (*centri di ascolto*) – instytucje przeznaczone do wielorakiej pomocy ludziom znajdujących się w trudnych sytuacjach życiowych, ośrodki dla rodzin, domy rodzinne, ośrodki dla uchodźców, których praca jest cenna, ale nie należy mylić jej z posługą, którą może wykonywać tylko poradnia rodzinna⁹² m.in. parafialna. Tenże dokument zawiera zapis: „w rzeczywistości, proboszczowie i pracownicy duszpasterstwa rodzin często stawiają pytania, co mogą czynić poradnie rodzinne dla lepszego posługiwania osobom i młodym małżeństwom ze szczególnym uwzględnieniem dziedziny «zdrowia» psychofizycznego i duchowego rodzin, dla bardziej odpowiedzialnej i hojnej prokreacji i zapobiegania dobrowolnej

⁸⁹ Por. tamże, 272.

⁹⁰ Por. DPF, nr 56.

⁹¹ Por. tamże, nr 237.

⁹² Por. CFT, nr 4; zob. tamże, nr 5, 14.

aborcji”⁹³. W przytoczonym *passusie* wskazuje się wyraźnie na poradnię parafialną.

Dyrektorium CEI *Orientamenti pastorali sulla preparazione al matrimonio e alla famiglia* postuluje tworzenie w parafiach inicjatyw: przymierza edukacyjne młodych rodzin, dla których istotną usługę będą pełnić poradnie parafialne⁹⁴.

Prawodawcy synodalni Kościoła w Polsce precyzują, w jakich okolicznościach istnieje obowiązek powołania parafialnej katolickiej poradni małżeńsko-rodzinnej, np. III Synod Archidiecezji Łódzkiej zarządza, że w parafii, w której liczba wiernych przekracza 2500 osób, powinna być prowadzona poradnia rodzinna⁹⁵, a I Synod Diecezji Sosnowieckiej stanowi, że w każdej parafii powyżej 5000 mieszkańców powinna działać poradnia życia rodzinnego⁹⁶.

Wnioski

1. Katolickie poradnictwo małżeńsko-rodzinne, będące ważnym działem duszpasterstwa rodzin, jest konkretną realizacją troski własnej wspólnoty kościelnej, dzięki której stan małżeński zachowa ducha chrześcijańskiego i będzie się doskonalił.

2. Katolickie poradnictwo małżeńsko-rodzinne winno dążyć do celów i stosować metody, które określa doktryna katolicka oraz normy i zasady duszpasterskie.

3. Ordynariusz miejsca ma troszczyć się o katolickie poradnictwo małżeńsko-rodzinne, przy współpracy odznaczających się doświadczeniem i biegłością prezbiterów, diakonów, osób konsekrowanych i świeckich – mężczyzn i kobiet, zwłaszcza małżonków.

⁹³ Tamże, nr 21.

⁹⁴ OPPM, nr 37.

⁹⁵ III SYNOD ARCHIDIECEZJI ŁÓDZKIEJ, *Instrukcja o prowadzeniu duszpasterstwa małżeństw i rodzin*, nr 29, dz. cyt., s. 139

⁹⁶ I Synod Diecezji Sosnowieckiej. *Prawo partykularne Kościoła Sosnowieckiego*, dz. cyt., st. 320.

4. Katolickie poradnictwo małżeńsko-rodzinne prowadzi swoją działalność przez katolickie poradnie małżeńsko-rodzinne.

5. Istnieje konieczność różnorodności poradni w diecezji, które muszą ze sobą współdziałać.

6. Należy doceniać i tworzyć specjalistyczne poradnie małżeńsko-rodzinne nie tylko jako jedno centrum diecezjalne, ale także w strefach, czy rejonach duszpasterskich, a nawet w dekanatach.

7. Trzeba tworzyć i dowartościowywać KPR w ścisłym znaczeniu, jako jednostki poradnictwa rodzicielskiego, przeznaczona głównie dla nupturientów i małżonków w celu uczenia ich naturalnych metod planowania rodziny, co przyczynia się istotnie do tego, iż stan małżeński zachowa ducha chrześcijańskiego i będzie się doskonalił.

8. KPR w ścisłym znaczeniu, jako jednostki poradnictwa rodzicielskiego, przeznaczone głównie dla nupturientów i małżonków w celu uczenia ich naturalnych metod planowania rodziny, mają nieocenione znaczenie w zakresie skuteczności duszpasterstwa spowiedzi małżonków.

9. Każdy typ poradni powinien posiadać statut zatwierdzony przez biskupa diecezjalnego.

Marriage-family counseling centers in the diocese in canonic-pastoral terms

Summary

The author of the following article focused on the issue of marriage-family counseling centers in the diocese from the canonic-pastoral point of view. The aim of this article was to present the necessity of the existence of various kinds of marriage-family counseling centers in the diocese. Firstly, the marriage-family counseling center has been presented, then the issue of deanery and regional counseling center has been discussed, and finally, the parish counseling center has been depicted.